

SZÓSZÉK — ÚRASZTALA

Dr. SZÁSZ DÉNES

AZ ÖRÖM

Lk 2, 10

Azon a vidéken, ahol Jézus született, sokkal enyhébb a tél, mint nálunk. Hó ritkán esik és hamar elolvad. A mező még a nyári fű szikkadt törzsökével decemberben is megterül a legelésző nyájnak. Így volt ez sok-sok évvel ezelőtt is. S az értelmes pásztorember akkor is sietett kihasználni az enyhe tél előnyeit. Többen társulva kint legeltették nyájaikat. Subáikra heverve, villánycsoló tűz fénye mellett töltötték az éjszakát. Fél szemmel a karámban szendergő állatokat, fél szemmel az eget figyelve beszélgettek. Egyéni és családi gondok felemlegetése közben szóba kerültek a nép nagy, közös sirámai.

— Szörnyű idő — állapította meg az egyik. — Nyakunkon kettős iga. Az egyik a rómaiaké, a másik a Heródesé. Az egyiket a fegyveres légiók tartják rajtunk, a másikat a Heródest kiszolgáló tisztviselők sokasága. Oda messzire kell adnunk gabonánkat, fűgénket, narancsunkat, gyermekeinket, túrnünk kell az erőszakoskodásait, amidőn harci jelvényeikkel, szobraikkal megszenteltségtelenítik templomunkat. Szolgálnunk kell meghunyászkodással, a szüntelen emelkedő adókkal. Túrnünk kell, hogy Heródes, az idumeus vért habzsol nemcsak családjában, de az egyszerű nép között is, ahol a szabadság szikráját felvillanni látja.

— Pedig valaminek történnie kell — jegyzi meg a másik. — Mikor legnagyobb az inség, mikor legnagyobb az elnyomás, akkor jön mindig az Úr segítsége. Nem késhetik már soká a Messiás. Nem hiába jósolták már annyiszor a próféták, annak rövidesen el kell jönnie.

E pillanatban egy fényes csillag gyúlt ki az égen. Lehet, hogy egyszerű üstökös volt, amely aranyló csíkot vont az ég kárpitjára, s aztán beleolvadt a távoli messzeségbe. De csodaváró szemük égi jelt látott a fénytüneményben. Úgy látták, mintha megállott volna valahol, talán éppen amott, egy városvégi istálló felett. Megijedtek, talpra ugrottak. Zavart lelkükben mintha biztatást éreztek volna: Ne féljeteK, hirdeteK nékteK nagy örömet... Mintha égi zsolozsma is hallszott volna: Dicsőség a magasságban... A félig valóság, félig látomástényekből levonták a következtetést: Megszületett a Messiás. Éppen most és éppen itt, Dávid városában, Betlehemben, miként azt annyian megjósolták, megszületett végre ezen a fénykoszorúta éjszakán.

— Menjünk és keressük meg — szólott az egyik.

— Vigyünk neki ajándékot is szűkös készletünkéből — javasolta a másik. Elindultak. Egy városszéli istálló ablakából hívó fény sugárzott feléjük. Betértek oda, és ott meg is találták a gyermeket, aki akkor született mint szegény vándorok ivadéka. A jászol elé rakták ajándékaikat, s a szülőkkel, a háznépével együtt nagy örömmel örvendezének, hogy egy szép, egészséges gyermek jött a világra.

A Jézus születésével kapcsolatos színes leírásból elégedjünk meg mi most ennyivel. Továbbmenően foglalkozzunk ezzel a szóval: ÖRÖM, mely oly sokszor fordul elő születésének leírásában, s amely a mi szívünknek is dédelgetett vendége lehet ezen a karácsonyi ünnepen.

Jézus születése előtt is voltak apostolai az örömteljes életnek. „Ez a nap az, melyet az Úr rendelt, örvendezzünk és vigadjunk ezen” — mondja a zoltáríró. „Ujjongjatok egek és föld örvendezz... mert megvigasztalá népét az Úr és könyörül

szegényein“ — szól Ézsaiás. „Örvendezz, ifjú, a te ifjúsagodnak idejében“ — adja tanácsul a Példabeszédek írója. „Örüljete az örülőkkel“ — sugalmazza Pál a Római levélben. „Oda van a mi szívünk öröme“ — kesereg Jeremiás bizonyára egy szeretett lény koporsója mellett. De Jézus maga is szerette a tiszta örömöket. Gondoljunk csupán a kánai menyegzővel kapcsolatban jelenetre, ahol maga is életvidáman részt vesz a családi ünnepeken s öngúnnal emlegeti fel, hogy némelyek őt „falánk és borivó ember“-nek tartják.

Az első karácsony, Jézus születésének napja a keresztény emberiség örömeinek forrása lett. Valaki valamikor elkezdte a karácsonyfa díszítést, gyertyagyújtogatást, valaki a fa alá helyezte az első kedves ajándékokat, valaki a fa mellett angyaléneket zengett, vaiaki felidézte az Ő születésének körülményeit, s azóta ez a szokás elterjedt, azóta ezt gyakoroljuk otthonainkban és templomainkban. A karácsonyfa mellé állunk, és újra gyermekek leszünk. Örülünk, ha másnak örömet szerezhethetünk, ha gyermekkacaj cseng a kicsi ajkon, ha a meglegeedés vagy meglepetés lángja felfénylik a társunk tekintetében. És nem kellene nagy ajándékok, nagy fények, nagy élmények ahhoz, hogy örülni tudjunk. Költőink szép szavából megtanulhatjuk: „Ne várj nagy dolgot életedben, kis hópelyhek az örömök, szitáló, halk sziromsodák, melyen át Isten szól: Jövök.“ Vagy a másikeből: „Az öröm mindig imaféle, hála, valami rútnak, rossznak a halála. A mámorunk; imádság, hála: hún fogadjuk, hogy kevesbedik a bűn s a boldogságunk megmélyül, mint a kút. Boldog a nép, mely örülni tud.“

Egyszer karácsony közelségében családokat látogattam. Az egyik helyen az özvegy édesanyát három gyermekével nagy gondok közt találtam: Nincs fa, nincs a gyermekeknek ruha, szűkös az élelem. Az egyik gyermek még alig óvodás, megszólalt: Nem baj, édesanyám, majd én megnövök, sofőr leszek, annyi fát hozok, hogy még a szomszédok is mellette melegegdenek, maguknak sok szép ruhát vásárolnak, akkor semmiben sem lesz hiány. Beszéd volt ez, csupán gyermekbeszéd, de azóta sem láttam olyan csillogó könnyecseppet az édesanyai arcon, mint akkor, ahogyan megcsókolta kicsi fiacskáját.

Más alkalommal zsúfolt autóbuszon utaztam. Törődött emberek igyekeztek a munkahelyre, vagy onnan éppen haza. Egy édesanya lépett fel a megállónál kicsi gyermekével. Már a gyermek mosolygós arca, két fénylő csillagszeme is érdeklődést keltett, de amikor megszólalt és kedvesen ilyeneket kérdezett: Ki ültette az erdő fáit? Hol lakik az angyal, aki hozza a karácsonyfát? — Minden arc felderült, a homlokokon a gondredők kisimultak, a tekintetek csak simogatni tudták a gyermek kedves arcát.

1979 évvel ezelőtt földünk óriás járműve száguldva haladt az úr országútján. Törődött, hajszolt emberek, kínzott népek számlálgatták az évek állomásait. Éhségtől kínzott gyomorral, vértől szennyesült kézzel az alkalmat várták, hogy a jobb hely megszerzése érdekében egymás torkának ugorjanak. És akkor felszállt a járműre egy gyermek az édesanyjával. Amikor felnőtt, kérdezni kezdett: Hol lakik, milyen és mit akar az Isten? Ugyebár Ő az Atya és mi mindannyian az Ő gyermekei vagyunk? Ha így van: miért nem szeretjük egymást, mint a testvérek? Miért romboljuk egymás házáat, templomát háborúkkal és miért nem segítünk inkább egymásnak az építésben? Nemzedékek szálltak le és ültek fel azóta erre a járműre, de Jézus azóta is kérdez, folyton kérdez, és várja, hogy az emberek tettekkel feleljenek neki. Minden karácsonykor az arcok feléje fordulnak, a szemek rámosolyognak, de felelni senki sem akar a faggató gyermekkérdésekre.

Karácsony van. Jézus születésének ünnepe. Örülünk hát a születésének és örülünk minden ép és egészséges gyermek születésének. Higgyük, hogy a keresztény ember megkísérli tettekkal is felelni az Ő kérdéseire. Addig is az egyéni örömeink mellett vidítsanak fel minket a közös nagy örömeink. Új lakások épülnek mindenfelé, s azokba fiatal családok költöznek gyermekeikkel. Gyárak és ipartelepek épülnek. Erősödik a békeháború hangja, és sikerül lefogni a háborús gyűjtogatók kezét. Tudományok, művészetek fejlődnek, és TV-n, rádión, betűn keresztül, színek és formák sokaságán át több, egyre több fény érkezik hozzánk, hogy e karácsonyban is örülni tudjunk.

Legyen áldott az Isten, aki karácsonyi örömökkal teszi boldogabbá életünket. Amen.

ÉS NEM VALA HELYÖK...

Lk 2, 7

Akik az emberi társadalomnak valahol valamilyen szolgálatot tettek, életükkel, alkotásaikkal a fejlődést előbbre lendítették, azoknak nevét, életmozzanatait nyilván szokta tartani a halás utókor. A költőnek szobrot emelnek, szülőházát emléktáblával jelölik meg, ha vézerről, feltalálóról életrajzot írnak, filmet készítenek; születése, halála, valamely fontos ténykedése évfordulója alkalmával akadémiái gyűléseken, hírlapokban, folyóiratokban megemlékeznek róla. Minden ilyen alkalom lehetőséget kínál az elhalt nagyság szellemi hagyatékának számbavételére, népszerűsítésére, újraértékelésére. Minden ilyen alkalommal a kor mérlegére teszik a nevezetességet: lám csak mennyit nyom az egykori nagyság a mai élet serpenyőjében, mivel járult hozzá a ma életének kibontakozásához.

Mi úgy vélekedünk, hogy a keresztény emberiség szellemi-lelki előhaladására a legnagyobb befolyást a názáreti Jézus gyakorolta. Életének, ténykedésének nagyobb része ismeretlen előttünk. De a gondolat, amit hirdetett s aminek mártírja lett, egyszerű és megragadó: emberek, bárhol éltek e világon, egymás testvérei vagytok, szeressétek egymást. Szeressétek a teremtő Atyát. Tamításának olyan nagy hatása volt a gyűlölségnél ama korában, hogy születését pár századdal később mérföldkövé, határkövé tették az időben, életének mozzanataiból táplálkozott immár közel kétezer éve a képzőművészet, az írásművészet, a bölcselet.

Ilyen kiváló egyéniség lévén Jézus, méltó, hogy szellemi örökösei, eszméinek vallói a szeretet és tisztelet érzésével emlékezzenek meg róla. Minden évben a karácsony, születésének évfordulója arra készíttet, hogy arccal Betlehem felé forduljunk, s gyermekies örömmel várjuk legendák aranykódéből kibontakozó érkezését. „Nem a valóság, hanem égi mása lesz, amitől függ az ének varázsa” — mondotta egykor a költőnk, s a gondolatot követve ünnepünk varázsát próbáljuk fellelni az egykori kedves bibliai leírásokban.

Az est már leszállani készült Betlehem környékén. A város végén két fáradt vándor gyalogolt. Messziről jöhettek, ruhájuk porlepett. A férfi időnként biztatóan szólt: Még csak pár hajításnyi a fogadó, ahol megpihenhetünk. Az utca tele van nyüzsgő emberekkel. Betérnek a vendégfogadóba, szállást kérnek: Názáretiek vagyunk. Én, József, ő Mária, a császár rendeletéből jöttünk, népszámlálásra. Felhúzott vállal, kifordított tenyérrel válaszol a fogadós: Nincs. Továbbmennek, érdeklődnek. Nincs. Ismét: Nincs. Egy szegény ember felesége szánja meg őket: utcán mégsem szülhet egy asszony. Ott az istálló, benne jászol, szalma. Ott meghúzzhatják magukat. Örülnek a felkínált menedékhelynek. Ott születik meg Jézus azon az éjszakán, „mivel nem vala helyük a vendégfogadó háznál”. Az égen fényes csillag gyúl ki, anyagi szózat hallszik, pásztorok, királyok indulnak el köszönteni a megszületett gyermeket. Heródes már kardot köszörültet, mert minden jónak, szépnek meg kell hogy legyen a maga ellentéte, Heródese. De a jóságot elpusztítani nem lehet. Az angyal hírt ad a készülő gyilkosságról, s ők Egyiptomba menekülnek. Ó, csodálatos emberi találékonyság, amely mindig rést nyit az igaz részére, hogy megmeneküljön a gonosz markából.

Ez év karácsonyán ez a mondat visszhangzik bennünk: Nem vala helyök... Tapasztalatból tudhatjuk mindannyian, hogy milyen fájdalmasan érinthet egy ilyen közlés: Nincs hely. Utazni akarunk valahová. Szorongunk a jegypénztárnál. De éppen előttünk leeresztik az ablakot és közlik: Nincs hely. Vonaton utazunk, helyet keresünk. Amott kényelmesen elterpeszkedve emberek ülnek. Felcsillan bennünk a remény: Hátha befogadnak, de umottan közlik, már foglalt, nincs hely. Színházban, koncerten, ha késve érkezünk: Nincs hely. Betegek vagyunk, kórházba kellene mennünk, de ott telve minden ágy, nincs hely. Gyermekünk iskolába, egyetemre készül, talán sikerrel le is teszi a vizsgát, de meghúzzák előtte a vonalat: Nincs hely.

Vajon Jézusnak, szellemének hol és hogyan akad hely?

Egy költői elbeszélés szerint a középkor egyik évében Jézus elindult végigjárni a keresztény világot. Látta, mi lett a magvetésének eredménye. Falvakat, városokat jár be. Egyre inkább elszomorodik azon, amit észlel. Templomokban, katedrálisokban nincsen hiány — állapítja meg. De én mégis nem ilyen Istenországát akartam. Aiktól szegénységet kértem, hogy adják el minden vagyonukat és úgy kövessenek